

"אגורה באהלך עולמים"

(תהילים ס"א)

זמני השבת

ירושלים

כניסה 19:25 יציאה 20:17 ר"ת 21:13

גיליון 213

בהעלותך - תשפ"ג

הרהור עבירה קשה מעבירה

בפרשנו אנו מוצאים פסוקים מיוחדים המסומנים בתחילתם וסופם ע"י אותיות נ" הפוכות. "וַיְהִי בְּנִסְעֵךְ הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה יְהוָה וְנִפְצוּ אֲבָיִד וְנִגְסוּ מִשְׁנָאִיד מִפְּנִיד. וּבְנַחַח לֹאמַר שׁוּבָה יְהוָה רַבּוֹת אֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל". ידוע שהיו בני ישראל במדבר, היו להם שני ארונות. ארון עץ, אותו הכין משה וארון הברית שעשה בצלאל. בארון העץ, היו מונחים שברי הלוחות ובארון הברית מונחים הלוחות השניים. בשעת הליכת ישראל במדבר, היה הארון הולך לפניו ומיישר להם את הדרך ויוצא איתם למלחמה. ארון נוסף שהיה בקדש הקדשים, מעולם יצא ממקומו וכאשר היו בני קהת רוצים לשאת אותו, היו צריכים תחילה לכסותו בכדי שלא יתבוננו בו. ואפילו שידוע שלוחות ושברי לוחות מונחים בארון, זה כאשר היו ישראל בארץ ובית המקדש עמד בירושלים והתבטל המשכן. אבל במשך ארבעים שנה במדבר, שברי לוחות היו מונחים בארון שהכין משה ולוחות שניים בארון שהכין בצלאל.

הזכות של ישראל היתה שהיו מוליכים אותם גם משה וגם הקב"ה וזה שכתוב: "עַל פִּי יְהוָה יִחַן וְעַל פִּי יְהוָה יִסָּעוּ אֶת מִשְׁמַרְתֵּךְ יְהוָה שְׁמְרוּ עַל פִּי יְהוָה בְּיַד מֹשֶׁה". שניסיעה וחניה היו עפ"י שניים, להראות חיבתן של ישראל.

אומר המכילתא: משל למלך שהיה מתהלך ואוהבו עמו. כשנוסע אומר, נוסע אני עד שיאמר אהובי ואיני חונה עד שיאמר אהובי. נמצא, קומה ה', ויאמר משה, עפ"י שניהם.

ידוע שיוה"י, לשון צער, למי? לאומות העולם. כיוון שכאשר נסעו ישראל היה הארון מקדימם ושתי ניצוצות אש יוצאים ממנו ושורפים נחשים, עקרבים ושונאי ישראל.

אומרת הגמרא במסכת שבת: ויהי בנסוע- עשה הקב"ה סימניות למעלה ולמטה, אלו אותיות הנ' הפוכות. אומר עיקר שפתי חכמים: אם נחזור נ' (גימט' 50) פרשיות לאחור (הכוונה לפרשיות פתוחות וסתומות שבתורה) נגיע למקום הראוי לפסוקים אלו: "ונסע אוהל מועד". ומדוע מוזכרים פסוקים אלו כאן?

רבי אומר, פסוקים אלו הם ספר תורה בפני עצמם ולכן יש שבעה ספרי תורה ולא חמישה. בראשית, שמות, ויקרא, במדבר עד "ויהי בנסוע", ויהי בנסוע, עד רבבות אלפי ישראל, רבבות אלפי ישראל, עד סוף ספר במדבר וספר דברים. רשב"ג אומר: פסוקים אלו באו בכדי להפריד בין פורענות ראשונה לפורענות שנייה. פורענות ראשונה- ויסעו מהר השם, פורענות שנייה, ויהי העם כמתאוננים. שסרו מאחרי השם ובתוך שלושה ימים התאוהו האספסוף תאוהו להתמרמר על הברש, לבגוד בהשם. " וַיִּסְעוּ מִתַּר יְהוָה דָּרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַאֲרוֹן בְּרִית יְהוָה נִסַּע לִפְנֵיהֶם דָּרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתוֹר לָהֶם מְנוּחָה... וַיְהִי בְּנִסְעֵךְ הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה יְהוָה וְנִפְצוּ אֲבָיִד וְנִגְסוּ מִשְׁנָאִיד מִפְּנִיד... וַיְהִי הָעַם כְּמִתְאֲנִינִים רַע בְּאָזְנֵי יְהוָה וַיִּשְׁמַע יְהוָה וַיִּחַר אַפּוֹ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ יְהוָה וַתֹּאכַל בְּקֶצֶה הַמַּחֲנֶה... וְהָאֲסַפְסָף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הִתְאַוּוּ תִּתְּנָה וַיִּשְׁבּוּ וַיִּבְכוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יִאֲכַלְנוּ בָּשָׂר".

אומרת הגמרא: פורענות שנייה, ויהי העם כמתאוננים. שמחפשים עילה לפרוש מהשם ופורענות ראשונה, ויסעו מהר השם וביקשו תאוות בשר. נמצא, שנסעו בתאוה לקבל בשר.

לשיטת רש"י, הפורענות הראשונה זו דרישת הברש והשנייה זה המתאוננים וצריך להבין את דברי רש"י ומקשה הרמב"ן על דבריו. שהרי בסדר הפסוקים רואים אנו שיוסעו זו פורענות ראשונה. האספסוף, זו פורענות שניה ואחר כך שוב מופיע ענין התאוה שלדברי רש"י זו גם פורענות ראשונה. וכיצד יתכן שיתחיל פורענות ראשונה במקצת, יעבור לשניה ויחזור שוב לראשונה? אומר הרמב"ן: " ואלו דברי תימה שהרי פורענות "ויהי העם כמתאוננים" כתובה ראשונה, ושל תאוה שניה, ושתייהן סמוכות. אולי סבר הרב שנכתבו שלא כסדרן, רמז על הראשונה באמרו "מהר ה'", כי שמא מעת נסעם חשבו לעשות כן והפסיקו וכתב את השניה ואחר כך חזר לראשונה. ואין בזה טעם או רית. ומיישב: אבל ענין המדרש הזה מצאו אותו באגדה, שנסעו מהר סיני בשמחה כתינוק הבורח מבית הספר. אמרו שמא ירבה ויתן לנו מצות. וזהו" ויסעו מהר ה'", "שהיה מחשבתם להסיע עצמן משם מפני שהוא הר ה'. וזהו 'פורענות ראשונה'. והפסיק שלא יהיו שלש פורעניות סמוכות זו לזו ונמצאו מוחזקים בפורענות. לדעת הרמב"ן יש שלוש פורעניות והפסוקים 'ויהי בנסוע', מפסיקים בין פורענות ראשונה לשניה ושלישית.

בכדי ליישב את דברי רש"י נקדים, שכאשר משה רבנו מוכיח את בניו בספר דברים הוא אומר: "במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן וחצרות ודי זהב". במדבר- על שאמרו מי ייתן מותנו במדבר. בערבה- שחטאו בערבות מואב בבעל פעור. מול סוף- שאמרו על הים, המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר. בחצרות- מחלוקת קרח. די זהב- חטא העגל. ונמצא דבר פלא, הרי בסוף פרשת בהעלותך כתוב: "ויסעו מחצרות ויחנו במדבר פראן" ושם בפרשת שלח לך מתרחש חטא המרגלים ונמצא שמחלוקת קרח התרחשה לפני חטא המרגלים בניגוד למה שאנו מכירים.

עוד אומרת התורה, "וישמע משה ויפול על פניו". אומר רש"י: שנתרשלו ידיו שזה סירחון רביעי של ישראל (עגל, מתאוננים, מרגלים, מחלוקת קרח). משל לבן מלך שסרח על אביו ופיס עליו אוהבו פעם ושתיים ושלש. כשסרח רביעית, נתרשלו ידי האוהב ההוא. אמר, עד מתי אטריח על המלך שמא לא יקבל עוד ממני. מכאן שמחלוקת קרח התרחשה הרבה אחרי חטא המרגלים וכיצד נאמר שחצרות זו מחלוקת קרח?

אומר הרמב"ן, כיצד החלה מחלוקת קרח? כידוע, ללוי היו ארבעה בנים: עמרם, יצהר, חברון ועוזיאל. משה ואהרן, בני עמרם קיבלו מלוכה וכהונה. לפתע מגיע אליצפן בן עוזיאל ומקבל מינוי לנשיא שבט קהת. קרח לא מבין מדוע דילגו עליו, שהרי הוא בנו של יצהר שגדול מעוזיאל. חשב קרח שמשה עושה מדעתו ומכאן פתח המחלוקת.

מקשה הרמב"ן, הרי מינו את אליצפן כבר בפרשת נשא ומדוע שתק קרח עד עכשיו ולא חלק כבר אז על משה? אלא, כאשר מינו את אליצפן, היה זה לאחר חטא העגל, אז קרנו של משה גדלה מאוד כיוון שהצליח לבטל את גזרת הבורא ברוך הוא. אם כך, היה זה זמן הערצה גמורה של ישראל למשה וחשש קרח שהעם יתקוממו עליו. לכן, חיכה קרח 'לעת רצון' והמתין עד אחר חטא המרגלים, אז איבד משה מעט ממעלתו כאשר נגזר על כל העם למות במדבר והתחילו מרננים עליו שאינו מסוגל להצילם עוד.

נמצא, שבמחשבה קרח רצה לחלוק על משה עוד בזמן מינוי אליצפן, לפני שהתרחש חטא המרגלים, אך לא היה יכול לעשות זאת כיוון שהיו ישראל דבוקים במשה. לכן, שכינה הוציאה מפי משה, שסרחון קרח היה קודם לחטא המרגלים, כי מחשבתו וכוונתו הם אלו שקובעים.

לפי דברים אלו ניישב גם את דברי רש"י. ויסעו מהר ה', כבר שם רצו ישראל בשר במחשבה שלהם, אך כיוון שהיו סמוכים למעמד הר סיני, פחדו להתלונן. עיי' הסבר זה רוצה התורה ללמד אותנו שהרהורי עבירה קשים מהעברה. לכן, כבר ביוסעו מהר ה', תפס אותם הקב"ה בקלקולם. לכן אומר רש"י, שבאה התורה להפריד בין שתי פורענויות, שכבר בתחילה הייתה מחשבתם על הבשר ומה שמובא בסמוך, זה עצם המעשה.

כעת הקושיה מתעצמת. הרי אנו מדברים על דור המדבר, דור דעה, דור שקיבל את התורה מפי הגבורה, דור שזכה לאכול לחם מהשמיים (מן), שהיה בו כל טעם שיחפצו, גם טעם בשר! ואם כן, מדוע התאוו לבשר? איזה חיסרון היה להם? ועוד, אומר רש"י שהלכו ישראל מהלך שלושה ימים ביום אחד, שרצה הקב"ה להכניסם לארץ. וכי אם היו נכנסים, לא היה להם בשר? אם כן, מהיכן נובעת הדרשה לבשר?

אלא, כתוב שישראל אכלו מן ארבעים שנה עד בואם אל ארץ נושבת (ארץ ישראל). **מקשה רש"י**: כיצד אומרת התורה שאכלו מן במשך ארבעים שנה? הרי רק בטוי אייר החל לרדת מן ובטוי ניסן פסק המן. נמצא, שאכלו מן במשך שנה פחות שלושים יום והיה לתורה לדייק. **מתרץ רש"י**: שהעונות שהוציאו ישראל ממצריים היה טעמם כטעם המן. ועדיין קשה, שהרי המן ירד בזכות משה. משה נפטר בז' באדר ואמרנו שהפסיקו לאכול מן בטוי בניסן. ומהיכן היה להם מן? אלא, כל המתנות (באר, עננים ומן) פסקו בז' אדר. אבל אומר רש"י, שבז' אדר ירד להם לישראל מן שנשאר איתם עד טוי בניסן ונמצא שנשלמו ארבעים שנה.

ויש להבין, מה רצו רבותינו להשמיע לנו בדקדוק של הזמן המדויק של המן? אומר **השם משמואל**: כאשר יש שתי קצוות מרוחקים זה מזה, יש צורך בדבר הממצע ביניהם. כך מגלה לנו **האר"י הקדוש**, יש ארבע בחינות-דומם, צומח, חי, מדבר וביניהם ממצע. בין דומם לצומח, יש אלמוגים. הם סוג של אבן אבל יש להם חיות מסוימת. בין צומח לחי, יש את אדני השדה. זהו סוג של צמח המחובר בטבורו לאדמה ורץ על פני האדמה כאורך טבורו. בין חי למדבר, יש את הקוף שדומה לאדם.

אם כן, ישראל במשך שנות השעבוד במצרים אכלו לחם מערוות הארץ, כך מכונה מצרים. כעת עליהם לצאת למדבר ולעבור לאכול לחם מלאכים, זה המן. וכיצד יעברו בין שתי בחינות מנוגדות אלו? אמר הקב"ה, בעונות שאיתם יצאו ישראל ממצרים יהיה טעם מן וכך במשך שלושים יום, יתחילו להתרגל לטעם המן עד שיקבלו את המן ממש (העונות הם הממצע). ישראל מסיימים ארבעים שנה במדבר וצריכים לעזוב את המן ולאכול מתבואת הארץ. לכן הוריד להם הקב"ה מן בכמות מספקת מז' אדר ועד טוי ניסן וטעמו של המן היה הולך ופוחת. ומובן לנו מדוע צריך ממצע בין לחם מצרים למן, שהמעבר ביניהם הוא חד.

ישראל נוסעים מהר ה' בידיעה שהם עומדים להיכנס לארץ ישראל, הם מבינים שעליהם להיפרד מהמן ולעבור למאכל ארץ כמען. ישראל חששו ולכן ביקשו את אותו בשר וזה שכתוב: "והוא כזרע גד לבן". ישראל לא מתלוננים על המן, הם אומרים: "בלתי אלא מן עיננו" (רק בסוף הארבעים שנה התלוננו על המן ואמרנו "נפשנו קצה בלחם הקלוקל", אבל כאן לא אמרו זאת). ישראל בעצם מבקשים בחינה מקשרת לארץ וזה הבשר. זאת כיוון שצבעו הלבן של המן, מעיד על חסד גמור ואילו הבשר צבעו אדום, מעיד על דין. נמצא שאת הפעולה שעשה הקב"ה דרך טבע, באים ישראל ודורשים ואם כן, במה חטאו? כל רצונם הוא לא ליפול!

אלא, שלפי מדרגתם היה עליהם לבטוח בהשם ולדעת שהוא זה שדואג להם כמו שישא האומן את היונק. עד אותו רגע דאג להם הקב"ה בדרך נס לכל צרכם וגם כאן לא היו צריכים להכניס דאגה בליבם.

גם אנחנו שמונהגים בדרך הטבע ולא כישראל שהונהגו בדרך ניסית, עלינו לדעת שהקב"ה נותן לכל אחד את המגיע לו והדרוש לו. אין אנו צריכים לדאוג על הפרנסה, אנו רואים שעד היום דאג לנו הקב"ה, אז מדוע שלפתע יפסיק לדאוג לנו? עלינו לבטוח בהשם ולתת לו לעשות את הדרוש. הדבר צריך שנתחזק באמונה שהכל ממנו יתברך, גם בתוך הטבע.

לענייננו, נראה עד היכן מדרדר היצר את ישראל. בתחילה ביקשו בחינה ממצעת, אבל כאשר התחילו לרדת ממדרגתם, שם נפתח פתח ליצר. הערב רב שהיו עם ישראל לא ביקשו בשר בעבור בחינה ממצעת, הם התאוו לבשר ומשכו אחריהם את ישראל למקום התאוה ומשם היו ישראל בוכים על עסקי עריות שנאסרו להם. כך פועל היצר, הוא צריך שהאדם ירד מדרגה קטנה, שם הוא אורב לו ועלול להפילו לתוהו.

משה אומר לקב"ה, מהיכן תביא להם בשר? אומר **רש"י**: חלילה לחשוב שמשה מטיל ספק ביכולת הקב"ה לזון את העולם כולו וודאי שיכול לזון שש מאות אלף מישראל. אלא אמר משה, אתה מתכוון לתת להם בשר ואז להרוג אותם? אמר לו הקב"ה, אם איני נותן, יאמרו שאין ביכולתי לספק להם בקשתם. לכן אמור להם, "התקדשו למחר ואכלתם בשר". אומר **רש"י**: הזמינו עצמכם לפורענות והקדישם ליום הריגה.

משה פונה לישראל ומזכיר להם כמה ניסים עשה להם הקב"ה, לעורר אותם שלא יחשבו שאינו מסוגל לספק בקשתם, אבל ישראל לא מקבלים דבריו. משה מזהירם שאם יאכלו ימותו ובכל זאת לא עלה בידו להניא אותם מדרכם.

כך עובד היצר גם עלינו, אדם יודע שאם הוא מחזיק מכשיר שאינו כשר הוא מאבד את חיו, מפסיד רוחניות ועבודת השם, הוא נדבק עוד ועוד למכשיר ולא יכול להרפות ממנו. זה מתחיל בדבר 'קטן'-חדשות, להיות מעודכן במה שקורה. משם הוא כבר יביא את האדם למקומות נמוכים מאוד!

עם ישראל מוזהרים שמי שיאכל מהבשר ימות ובכל זאת הולכים ואוספים כמויות בשר אדירות ואוכלים ממנו. עוד הבשר בין שיניהם והקב"ה מכה אותם מכה גדולה. יש אנשים שאיבדו את עולמם, משפחתם ועדיין לא מסוגלים לעזוב את המכשיר שהביא עליהם את החורבן!

אם כן, למדנו מה כוחו של היצר, שיבוא לאדם במדרגה גבוהה ומשם במעידה קטנה יכול להורידו עד אבדן. מי שלא יצליח לעמוד כחומה בצורה אל מול אותה מדרגה קטנה, עלול לרדת לשאול. אל לנו לאפשר ליצר שום דריסת רגל ואין זה משנה כמה האדם גדול. עיינו הרואות כיצד הדבר חודר גם אצל אנשים יראי שמיים והם מתרצים זאת בתירוצים כאלו ואחרים.

עלינו להיות חזקים, הקב"ה נוסע לפנינו ודואג לנו כפי שהארון נסע לפני ישראל. הקב"ה חפץ בטובתנו, עלינו רק לקבל את המסר ולא לפחד לעשות את הצעד שיקרב אותנו אליו. בתחילה זה קצת קשה, אבל מהר מאוד זה עובר, עד שמגיע אדם למצב שהוא מרחם על מי שלא עשה את הצעד הזה ונשאר מאחור.

כמובן שהמכשיר גם פוגם לנו את המחשבה ובמקום לטהר אותה, אנו עושים את ההיפך. מסופר על **הרב אברהם גולנטי**, שנשלח לגייס כספים מבני הגולה לטובת יושבי הארץ. כאשר הגיעה אונייתו לחופי טורקיה הבחין רב החובל באנשים מתרוצצים בחוסר שקט ממקום למקום, חשש מהמתרחש והודיע שלא יורדים לחוף. ניגש אליו הרב ואמר לו, אני ארד ואסתדר. ירד הרב בסירה קטנה, עלה לחוף ופגש באדם שהפציר בו לברוח כיוון ששני אריות מסתובבים חופשי בעיר. הרב לא התרגש והחל מסתובב ברחובות העיר למצוא את האריות. כאשר הגיע לאריה הראשון אחז באזנו והוליכו עימו. בהמשך מצא גם את האריה השני וגם אותו אחז באוזנו והוליך את שניהם לארמון המלך, שם הכניסם לתוך הכלובים והשקט חזר לעיר.

המלך התפעל מאוד מהמעשה, ביקש את הרב אליו ושאל אותו מהיכן יש לו כוחות אלו. אמר לו הרב, אין לי כוחות פיזיים אני אדם זקן, אבל מעולם לא הרהרתי מחשבה רעה וזה כוחי. נתן לו המלך תרומה גדולה פי כמה משהיה משיג אם היה עובר לאסוף בעיר וחזר הרב לישראל.

זה כוח המחשבה, זו הפורענות הראשונה של ישראל, המחשבה של קרח לחלוק על משה. עלינו לתת את דעתנו, לאילו מחשבות מביא אותנו המכשיר הזה? הרי לא ניתן להתחמק מהם ומספיקה שנייה אחת וראייה אחת בכדי לפגום את המחשבה.

לכן עלנו להתחזק בדבר, לשמור את עצמנו ונזכה שיראנו השם נפלאות.